

Daniela-Anca DETEȘEANU

Crima internațională
Abordări convenționale și dezvoltări jurisprudențiale

Dețeșeanu Daniela-Anca

■ Studii:

Absolventă a Facultății de Drept, Universitatea din București, precum și a Colegiului Juridic Franco-Român de Studii Europene (studii de licență și de master). Doctor în Drept (Universitatea din București, 2014) cu teza de doctorat *„Conceptul de crimă internațională: abordări convenționale și dezvoltări jurisprudențiale”*.

■ Activități:

Lector universitar la Facultatea de Drept a Universității din București, Prodecan al Facultății de Drept; avocat definitiv în Baroul București; Director al Centrului de Drepturile Omului - Universitatea din București, Facultatea de Drept (din 2009); membru al Consiliului Facultății de Drept din cadrul Universității din București (din 2011).

■ Publicații:

Articole și studii de specialitate în publicații din România sau din străinătate. Participări la numeroase conferințe științifice interne și internaționale. A făcut parte din echipe de cercetare sau a coordonat proiecte internaționale de cercetare în domeniul dreptului internațional.

Daniela-Anca DETEȘEANU

Crima internațională
Abordări convenționale și dezvoltări
jurisprudențiale

Universul Juridic
București
-2016-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2016, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DETEȘEANU, DANIELA-ANCA

**Crima internațională : abordări convenționale și dezvoltări
jurisprudențiale / Daniela-Anca Deteșeanu. - București : Universul
Juridic, 2016**

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-444-8

343.9(100)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Lista de abrevieri, prescurtări și acronime

alin.	alineat
art.	articol
c.	contra
CDI	Comisia de Drept Internațional
CEDO sau Curtea europeană	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CICR	Comitetul Internațional al Crucii Roșii
CIJ	Curtea Internațională de Justiție
Convenția europeană	Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale din data de 4 noiembrie 1950
Convențiile de la Geneva	Convenția (I) pentru îmbunătățirea sortii răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie, adoptată la Geneva, la data de 12 august 1949; Convenția (II) pentru îmbunătățirea sortii răniților, bolnavilor și naufragiaților forțelor armate pe mare, adoptată la Geneva, la data de 12 august 1949; Convenția (III) privitoare la tratamentul prizonierilor de război, adoptată la Geneva, la data de 12 august 1949; Convenția (IV) privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război, adoptată la Geneva, la data de 12 august 1949
Convenția privind genocidul	Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid, din data de 9 decembrie 1948
CPI	Curtea Penală Internațională
CPJI	Curtea Permanentă de Justiție Internațională
ECOSOC	Consiliul Economic și Social al ONU
EJIL	European Journal of International Law
lit.	literă
lucr.	lucrare
n.n.	nota noastră
nr.	Număr
ONU	Organizația Națiunilor Unite
op. cit.	opera citată
p.	pagina

par.	paragraful
s.ns.	sublinierea noastră
TMIN	Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg
TMIT	Tribunalul Militar Internațional de la Tokio
TPIY	Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie
TPIR	Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda
UNGA	Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite
UNSC	Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite
urm.	următorul/următoarea/următoarele
vol.	volumul

Prefață

Înființarea, la începutul anilor 90, a celor două tribunale internaționale ad-hoc - pentru fosta Iugoslavie și pentru Rwanda - a marcat o veritabilă re-naștere a dreptului internațional penal, după o perioadă de mai bine de patru decenii de stagnare.

Debutul activității celor două jurisdicții menționate, crearea tribunalelor hibride, precum și începerea negocierilor pentru elaborarea statutului Curții Penale Internaționale, ca primă jurisdicție internațională penală cu caracter permanent, au determinat o preocupare deosebită a doctrinei pentru aspectele tinând de organizarea, funcționarea și procedura în fața acestor instanțe. Interesul pentru latura procedurală și instituțională a dreptului internațional penal a fost firesc, având în vedere că, pentru prima oară în istoria umanității, au fost create și au început să funcționeze în mod efectiv structuri în fața cărora au compărut importanți lideri politici și militari, implicați în evenimente istorice și politice cu impact asupra întregii comunități internaționale.

Cu toate acestea, o privire atentă asupra literaturii de specialitate relevă faptul că, prin raportare la doctrina dedicată dreptului internațional penal procedural și instituțional, analizele privitoare la dreptul internațional penal substanțial nu sunt atât de numeroase. Ele s-au multiplicat odată cu începerea activității diverselor jurisdicții internaționale penale și cu dezvoltarea jurisprudenței acestora. Însă, în cele mai multe cazuri, studiile au avut un caracter pragmatic și funcțional, raportându-se la categoriile de crime internaționale aflate în competența respectivelor jurisdicții, privite adesea doar din perspectiva evoluțiilor practicii judiciare în materie. Cu alte cuvinte, există relativ puține cercetări care să încerce o abordare generală a conceptului de „crimă internațională” în sine, ca fenomen juridic ce integrează toate categoriile de crime, astfel cum sunt acestea determinate în prezent.

Această realitate, dublată de interesul pentru dreptul internațional penal substanțial, ne-a determinat să elaborăm studiul doctoral ce a stat la baza lucrării de față.

Teza pe care dorim să o demonstrăm are o dublă valență: în primul rând, urmărește a arăta că noțiunea de „crimă internațională” este produsul unei evoluții ce permite decelarea unui număr de criterii care să faciliteze, în viitor, încadrarea altor fapte grave în categoria „crimelor internaționale”. S-ar putea argumenta că o atare calificare ține doar de voința statelor, a „legislaturii internațional”, în măsura în care există acesta, iar eventualele criterii și standarde juridice, inclusiv cele doctrinare, au o utilitate redusă – dacă există vreuna.

Afirmația este, neîndoielnic, parțial adevărată, dacă admitem existența unei doze de discreționar, de „voiață politică”, și „considerent de oportunitate” în orice operă legislativă – iar acestei realități nu îi scapă nici normativitatea internațională. Cu toate acestea, așa cum vom arăta și în cuprinsul lucrării noastre, una dintre particularitățile dreptului internațional penal este aceea că reprezintă în mare măsură creația unui corp de specialiști de elită, începând cu Vespasian V. Pella, Henri Donnedieu de Vabres și ajungând în prezent la profesorul Cherif M. Bassiouni¹. Din acest motiv, atât cercetarea științifică în materie, cât și analiza doctrinară pot dobândi valențe concrete nebănuite². În al doilea rând, plecând de la premisa că prin natura sa dreptul internațional cunoaște o fragmentare a surselor, am dorit să arătăm că totuși, în prezent, în ciuda acestei fragmentări, este prefigurată deja un set de reguli și principii intrinseci crimelor internaționale, care tind să dea substanță unui regim juridic propriu, specific acestei categorii.

Deși conceptul de „crimă internațională” este propriu dreptului internațional penal, el se află în zona de interferență a dreptului internațional general, dreptului internațional umanitar și dreptului internațional al drepturilor omului. Dat fiind caracterul interdisciplinar al temei abordate, se impune cu necesitate o clară delimitare a obiectului acestei lucrări.

Astfel, analiza conceptului de „crimă internațională” a presupus studierea evoluției și cercetarea elementelor de specificitate ale principalelor categorii de crime internaționale recunoscute în prezent: genocidul, crimele împotriva umanității, crimele de război și crima de agresiune. Lucrarea nu își propune însă realizarea unei analize detaliate a fiecăreia dintre aceste categorii. Demersul ar fi inadecvat față de tema abordată, oricare dintre crimele internaționale putând face obiectul unei cercetări distincte. Ceea ce am încercat să urmărim a fost modul în care au evoluat reglementările privitoare la cele patru categorii de crime internaționale, pentru a demonstra treptata consolidare a statutului acestora ca și crime internaționale, dar și pentru a încerca să distingem acel set de elemente comune, specifice, care au justificat o atare calificare a lor.

De asemenea, subliniem faptul că, atunci când am procedat la studierea crimelor internaționale, în parcursul lor istoric și juridic, demersul nu a urmărit o abordare proprie dreptului penal, utilizând metodele specifice acestei ramuri de

---

¹ A se vedea *infra*, p. 59 și urm.

² Spre exemplu, profesorul Cherif Bassiouni a dezvoltat o amplă metodologie de analiză a fenomenului terorist, pentru a-l face încadrabil în conceptul juridic de „terorism”. Discuția este mai mult decât actuală, dacă avem în vedere posibilitatea evoluției conceptului de „crime internaționale”, astfel încât să cuprindă și alte categorii de fapte decât cele care sunt consacrate în prezent. A se vedea Bassiouni M.Ch. - coordonator, *International Criminal Law*, volumul I, *Sources, Subjects and Contents*, Third Edition, Martinus Nijhoff Publishers, 2008, p. 714-715. A se vedea și *infra*, p. 183 și urm.

drept. Perspectiva este cea specifică dreptului internațional, de unde și unele diferențe de abordare metodologică.

Față de tema pe care ne-am propus-o, lucrarea se va raporta în principal la cele două izvoare ale dreptului internațional penal: sursa convențională și sursa jurisprudențială. Apreciem că, similar dreptului internațional al drepturilor omului, acestea sunt sursele cele mai importante ale dreptului internațional penal, cu o subliniere specială asupra rolului deosebit al jurisprudenței în materie¹. O observație se impune însă: jurisprudența diferitelor tribunale internaționale a fost analizată prin raportare strictă la tematica abordată. Lucrarea nu și-a propus nicio analiză exhaustivă a ansamblului jurisprudenței internaționale în materie, dar niciun studiu centrat doar asupra unei/unor hotărâri anume, selectându-le doar pe cele mai relevante prin raportare la obiectul cercetării. Chiar dacă lucrarea noastră s-a concentrat asupra abordărilor convenționale și dezvoltărilor jurisprudențiale, sursa cutumiară nu a fost omisă. Pe lângă faptul că ea rămâne, în continuare, un important izvor al dreptului internațional și cu precădere al dreptului internațional umanitar, cutuma are, în dreptul internațional penal, un rol extrem de important. Așa cum arăta profesorul Cassese, a cărui opinie o împărtășim, dat fiind caracterul încă „rudimentar”², al dreptului internațional penal, cutuma vine să „clarifice conținutul unor prevederi convenționale sau chiar să completeze lipsurile din aceste prevederi”³. În egală măsură însă, cutuma internațională mai îndeplinește o funcție importantă în dreptul internațional penal: demonstrarea caracterului cutumiar al unei norme poate reprezenta dovada unei opozabilități erga omnes a acesteia și a unei posibile evoluții spre statutul de principiu al dreptului internațional penal. Am utilizat această metodă de analiză în special în cea de-a doua parte a lucrării noastre, dedicată regimului juridic specific al crimelor internaționale. Dreptul internațional penal nu cunoaște, la ora actuală, un „cod” al crimelor internaționale, opozabil tuturor statelor lumii, care să cuprindă și o „parte generală” dedicată principiilor generale ce conturează regimul juridic al acestor fapte. Pe cale de consecință, am încercat să evidențiem acele principii care, în opinia noastră, delimitează regimul juridic al crimelor internaționale, prin demonstrarea caracterului cutumiar și al opozabilității erga omnes al acestor principii - sau o evoluție conturată în acest sens -, sprijinindu-ne pe consacrările convenționale, jurisprudența internațională, practica statelor – legislativă sau judiciară.

---

¹ Popescu C.L., *Protecția internațională a drepturilor omului – surse, instituții, proceduri*, op. cit., p. 15.

² Cassese A., *International Criminal Law*, op. cit., p. 17.

³ Cassese A., *International Criminal Law*, op. cit., p. 28.

Evoluțiile recente din spațiul internațional ne îndreptățesc să considerăm că cercetarea noastră este de actualitate, având totodată un caracter util, cu atât mai mult cu cât studierea parcursului istoric al „crimelor internaționale” și analiza status-ului actual al acestora ne-au determinat să încercăm o previzionare a evoluțiilor viitoare și să formulăm un set de propuneri de lege ferenda¹.

Nu în cele din urmă, nutrim speranța că lucrarea va reprezenta o contribuție și se va alătura cercetării juridice românești în materia dreptului internațional penal, rămasă vreme îndelungată într-un con de umbră. Dincolo de necesitatea ajustării la standardele unei cercetări științifice moderne în materia dreptului internațional, considerăm că aceasta reprezintă o datorie morală față de covârșitoarea personalitate a juristului român Vespasian V. Pella, recunoscut la nivel internațional ca unul dintre părinții fondatori ai dreptului internațional penal.

---

¹ A se vedea *infra*, p. 379 și urm.